

Finansieringen af arbejdsløshedsunderstøttelsen

Karsten Albæk

Økonomisk Institut, Københavns Universitet

SUMMARY: It has been proposed that the Danish unemployment insurance funds, which have close ties to unions, should bear a part of the marginal financial burden of unemployment. The proposal is analyzed under assumptions (1) income maximization of union members (2) income maximization with tax burden taken into account and (3) insider wage determination. It is concluded that the financial reform only has an effect in the case where the employed take the income level of the unemployed into account before the reform but not under pure insider wage determination.

---

1. Indledning

Kan den danske arbejdsløshed afskaffes eller formindskes ved at ændre finansieringen af arbejdsløshedsdagpengene? Det er foreslået, at finansieringen omlægges, således at kontingentet i de enkelte A-kasser afhænger af kassens udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse. Tankegangen er, at et sådant system, hvor arbejdsløshed skabt af høje lønkrav fra fagforeningerne vender tilbage i form af øgede kontingenter til finansiering af arbejdsløshedsunderstøttelse, kan bidrage til en afdæmpet lønudvikling, forøget beskæftigelse og formindsket arbejdsløshed.

I rapporten fra Det økonomiske Råd (1988) blev især fremhævet forskellen mellem insiders og outsiders på arbejdsmarkedet, hvor de første blev tildelt rollen som lønfastsættere med ringe arbejdsløshedsrisiko, som i stedet blev båret af outsiderne. En dagpengereform skulle så tjene det formål at påvirke insiders lønbeslutninger. Samme fremstilling går igen i forskellige regeringsoplæg, f.eks. Arbejdsministeriet m. fl. (1989).

Indledningsvis kan noteres, at øget selvfinansiering af arbejdsløshedsunderstøttelsen måske nok kan bidrage til at formindske arbejdsløsheden, men næppe afskaffe den. Det følger af den enkle observation, at der også er arbejdsløshed i lande uden arbejdsløsheds-kasser. I det omfang forslaget har en gavnlig effekt, må det være som følge af kombinationen mellem fagforeninger, A-kasser, lønforhandlingssystem og finansiering. Netop dette er temaet i indlægget.

Ellen Andersen, Henrik Hansen og Lars Haagen Pedersen takkes for kommentarer. Indlægget bygger delvist på Albæk (1989).

Finansieringen af arbejdsløshedsunderstøttelsen

Karsten Albæk

Økonomisk Institut, Københavns Universitet

SUMMARY: It has been proposed that the Danish unemployment insurance funds, which have close ties to unions, should bear a part of the marginal financial burden of unemployment. The proposal is analyzed under assumptions (1) income maximization of union members (2) income maximization with tax burden taken into account and (3) insider wage determination. It is concluded that the financial reform only has an effect in the case where the employed take the income level of the unemployed into account before the reform but not under pure insider wage determination.

---

1. Indledning

Kan den danske arbejdsløshed afskaffes eller formindskes ved at ændre finansieringen af arbejdsløshedsdagpengene? Det er foreslået, at finansieringen omlægges, således at kontingentet i de enkelte A-kasser afhænger af kassens udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse. Tankegangen er, at et sådant system, hvor arbejdsløshed skabt af høje lønkrav fra fagforeningerne vender tilbage i form af øgede kontingenter til finansiering af arbejdsløshedsunderstøttelse, kan bidrage til en afdæmpet lønudvikling, forøget beskæftigelse og formindsket arbejdsløshed.

I rapporten fra Det økonomiske Råd (1988) blev især fremhævet forskellen mellem insiders og outsiders på arbejdsmarkedet, hvor de første blev tildelt rollen som lønfastsættere med ringe arbejdsløshedsrisiko, som i stedet blev båret af outsiderne. En dagpengereform skulle så tjene det formål at påvirke insiders lønbeslutninger. Samme fremstilling går igen i forskellige regeringsoplæg, f.eks. Arbejdsministeriet m. fl. (1989).

Indledningsvis kan noteres, at øget selvfinansiering af arbejdsløshedsunderstøttelsen måske nok kan bidrage til at formindske arbejdsløsheden, men næppe afskaffe den. Det følger af den enkle observation, at der også er arbejdsløshed i lande uden arbejdsløsheds-kasser. I det omfang forslaget har en gavnlig effekt, må det være som følge af kombinationen mellem fagforeninger, A-kasser, lønforhandlingssystem og finansiering. Netop dette er temaet i indlægget.

Ellen Andersen, Henrik Hansen og Lars Haagen Pedersen takkes for kommentarer. Indlægget bygger delvist på Albæk (1989).

Analysen centrerer sig om adfærdsregulering i forbindelse med kollektiv løndannelse. Et andet emne, som sandsynligvis er mere relevant i forbindelse med den danske finansieringsdiskussion, er overvejelserne af mere skattepolitisk karakter vedrørende formindsket vægt på indkomstbeskatning og øget vægt på faktorbeskatning.

I nyere økonomisk litteratur antages fagforeninger at være optimerende enheder, se Oswald (1985). I dette indlæg opfattes fagforeningens medlemmer som identiske med medlemmerne af en arbejdsløshedskasse. De første dele af indlægget tager monopolmodellen som analyseramme. Her antages det, at fagforeningen fastlægger lønnen, og virksomhederne beskæftigelsen, en simplificerende antagelse som imidlertid giver nogenlunde de samme resultater som analyser, hvor fagforeninger og virksomheder forhandler om lønnen, mens virksomhederne fastlægger beskæftigelsen. Der er en sparsom litteratur om fagforeninger og finansiering af arbejdsløshedsunderstøttelse, standardhenvisningen er Holmlund og Lundborg (1988). I forbindelse med insider-outsider opdelingen ses emnet ikke at være behandlet formelt. Analysen gennemføres under de enkleste antagelser, der skal til for at komme til at udtale sig om emnet.

I afsnit 2 gennemgås effekterne af en finansieringsreform under den antagelse, at fagforeningen ønsker at maksimere summen af medlemmernes indkomst. I forskellige regeringsrapporter er det foreslået, at man burde gå over til en mere decentral lønfastsættelse, og i afsnit 3 behandles forslaget set i relation til fagforeningsstruktur, løndannelse og finansiering. I disse afsnit antages det, at fagforeningerne bekymrer sig om både beskæftigede og arbejdsløse. Det økonomiske Råds udgangspunkt var imidlertid en opdeling mellem insidere og outsiders på arbejdsmarkedet, hvor insiderne alene tog hensyn til sig selv i lønfastlæggelsen, og dette tilfælde analyseres i afsnit 4.

2. Partiel analyse af monopolfagforeningen

Den fremstillingsmæssige idé i det følgende er at overføre fagforeningens problem til en velkendt problemstilling, nemlig et firma, som har monopol på et varemarked. Det antages, at fagforeningen står over for en faldende efterspørgselskurve efter medlemmernes arbejdskraft. Fagforeningen fastlægger lønnen, og hermed er beskæftigelsen også fastlagt. I analysen af firmaer med monopol tages afsætningen som beslutningsvariabel, har man bestemt afsætningen, har man også bestemt den pris, der skal til for at få mængden afsat. Det samme gøres her, fagforeningen tager beskæftigelsen som beslutningsvariabel, og lønnen bestemmes på efterspørgselskurven som $w = w(L)$, $w_L < 0$.

Det antages, at fagforeningen forsøger at maksimere medlemmernes samlede indtægter. Indtægterne kan enten komme fra lønindkomst for de beskæftigede eller fra understøttelse for de arbejdsløse. Indkomstmaksimering som kriterium er selvfølgelig diskutabelt, og kan modificeres på forskellig vis, men behøver ikke nødvendigvis at ligge så langt fra virkeligheden, at analyse under antagelsen er overflødig.

Antallet af medlemmer i fagforeningen betegnes M , antal beskæftigede L , og arbejdsløsheden udgør derfor størrelsen $M-L$. De beskæftigede får en løn på w , og lønsummen bliver derfor wL , mens arbejdsløse får understøttelsessatsen b , og det samlede beløb i understøttelse til medlemmer af fagforeningen bliver $(M-L)b$. De samlede indtægter, som tilflyder medlemmer af fagforeningen, betegnes U , og udgør summen af de to beløb, dvs. $U = wL + (M-L)b$. Ved indsættelse af efterspørgselskurven fås:

$$U = w(L)L - bL + bM. \quad (1)$$

Første led på højresiden er fagforeningens variable indtægter, prisen gange afsætningen. Det andet led er fagforeningens variable omkostninger. Hver gang en arbejdsløs overgår til beskæftigelse, mister fagforeningen en indtægt i arbejdsløshedsunderstøttelse af størrelsen b , og den samlede omkostning ved beskæftigelsen L bliver derfor bL . Det tredje led er fagforeningens faste indtægter. Hvis alle medlemmer er arbejdsløse, bliver de samlede indtægter bM , og dette beløb er fagforeningen garanteret uanset beskæftigelsens størrelse. Problemstillingen er analog til et firma med monopol, profitten er lig indtægter fratrukket variable omkostninger og faste omkostninger.

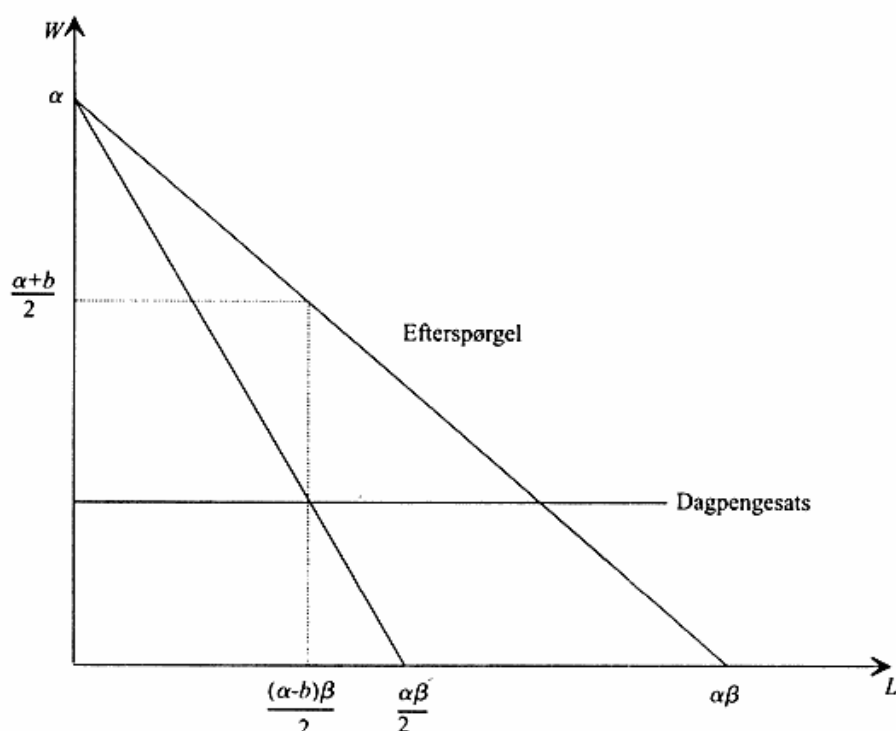
Den numeriske værdi af efterspørgselselasticiteten betegnes ϵ , dvs. $\epsilon = -L_w w/L$, og grænseindtægten bliver derfor $\partial wL/\partial L = [1-1/\epsilon]w$. Betingelsen for maksimum ved indre løsning bliver:

$$U_L = [1-1/\epsilon]w - b = 0, \quad (2)$$

dvs. grænseindtægt lig grænseomkostninger. Fagforeningen afvejer gevinst og tab på grænsen. En ekstra mand ansat giver én ekstra timeløn, men for at få ham ansat må lønnen sænkes for alle andre arbejdere, og nettoresultatet for lønsummen fremgår af det første led i (2). Når en ekstra mand ansættes, mistes et beløb fra statskassen svarende til dagpengesatsen b , som er det næste led. Når gevinst og tab ved yderligere beskæftigelse opvejer hinanden, har fagforeningen maksimeret medlemmernes indkomst.

Optimum for fagforeningen er illustreret i figur 1, som er tegnet under antagelse af lineær efterspørgsel efter arbejdskraft. Efterspørgselskurven efter arbejdskraft svarer til afsætningskurven for et firma med monopol, og grænseindtægten illustreres ved en linje med den dobbelte hældning. Grænseomkostningerne er konstante med en højde på b , beskæftigelsen findes, hvor grænseindtægt og grænseomkostninger skærer hinanden, og lønnen fås ved at gå op på efterspørgselskurven.

Af figuren ses, at hvis understøttelsessatsen sænkes, formindskes fagforeningens omkostninger ved at overføre én ekstra arbejder til beskæftigelse, fagforeningen vil derfor formindske lønnen og øge beskæftigelsen. Dette bekræftes ved at finde eksplicite udtryk for løn og beskæftigelse i tilfældet med lineær efterspørgsel. Efterspørgselsfunk-

Figur 1. Løn og beskæftigelse ved monopol-fagforening.

tionen specificeres til $L = (\alpha - w)\beta$. Efterspørgselselasticiteten er $\epsilon = w/(\alpha - w)$, som ved indsættelse i (2) giver lønniveauet $w = (\alpha + b)/2$, og dette indsat i efterspørgselsfunktionen giver $L = (\alpha - b)\beta/2$. En forhøjelse i understøttelsessatsen giver en vækst i lønnen med det halve beløb, og beskæftigelsen formindskes med lønforhøjelsen multipliceret med hældningen på efterspørgselskurven.

Nu analyseres konsekvenserne af en reform, hvorefter de beskæftigede skal betale en del af arbejdsløshedsunderstøttelsen. Det antages, at fagforeningens medlemmer betaler andelen e af dagpengeudbetalingerne, mens staten betaler resten, dvs. $1 - e$. Det samlede beløb, fagforeningens medlemmer skal dække, bliver derfor $e(M - L)b$. Med et kontingent for de beskæftigede på f , bidrager de med beløbet fL , og ved indbetalinger lig udbetalinger kan kontingentets størrelse findes til:

$$f = e(M - L)b/L. \quad (3)$$

De beskæftigedes indkomst efter kontingent er nu $w - f$, og fagforeningens indtægter bliver $U = (w - f)L + (M - L)b$, som ved eliminering af f giver:

$$U = wL - (1-e)bL + (1-e)bM. \quad (4)$$

Fagforeningens grænseomkostninger ved udvidelse af beskæftigelsen er ikke mere b men derimod $(1-e)b$, dvs. den del af understøttelsessatsen som omverdenen betaler. De faste indtægter er også reduceret med faktoren $1-e$, ellers er problemstillingen helt den samme som ovenfor. Løsning med den lineære specifikation af efterspørgselsfunktionen giver resultaterne $w = [\alpha + (1-e)b]/2$ og $L = [\alpha - (1-e)b]\beta/2$. Højere selvfinansierungsgrad e betyder, at omverdenen tilfører færre midler til fagforeningen, når dens medlemmer bliver arbejdsløse. Grænseomkostningerne ved yderligere beskæftigelse formindskes, lønniveauet bliver lavere og beskæftigelsen større.

Specialtilfælde af disse udtryk fås ved at variere e . Ingen selvfinansiering svarer til $e=0$, løn- og beskæftigelsesniveauet bliver som ovenfor. Fuldstændig selvfinansiering svarer til $e=1$, og resultatet bliver $w = \alpha/2$ og $L = \alpha\beta/2$. I dette tilfælde er fagforeningens grænseomkostninger lig nul, analogien er et firma med monopol uden variable omkostninger.

Selvfinansiering af arbejdsløshedsunderstøttelsen reducerer fagforeningernes marginale omkostninger ved at øge beskæftigelsen. Ved fuldstændig selvfinansiering fjernes det element af fagforeningens lønpolitik, som skyldes tilskud i form af arbejdsløshedsunderstøttelse, og tilbage er alene det, som kan tilskrives monopolstillingen.

3. Indkomstskatter, fagforeningsstruktur og finansiering

Indtil nu er det antaget, at omverdenen kom med en understøttelsessats b , som blev tildelt fagforeningens (eller A-kassens) ledige medlemmer. Eventuelt kunne omverdenen pålægge fagforeningens beskæftigede medlemmer at finansiere en del af udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse, specificeret ved størrelsen e . Nu opgives disse forudsætninger, og det antages i stedet, at fagforeningens medlemmer er en del af det samfund, som via skatteindbetalinger finansierer udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse. Ved fagforeningens valg af lønsats vil den derfor tage højde for, at de beskæftigede medlemmer finansierer en del af udgifterne til arbejdsløshedsunderstøttelse.

Men dette problem er lige løst. Hvis fagforeningen udgør andelen s af den samlede størrelse af økonomien, svarer dette til, at fagforeningen selv finansierer andelen s af udgifterne til dens arbejdsløse medlemmer. Størrelsen f kan opfattes som en kopskat til finansiering af arbejdsløshedsunderstøttelsen, hvor skatten pålignes alle beskæftigede, mens arbejdsløshedsunderstøttelse er skattefri. Lønnen er derfor $w = (\alpha + (1-s)b)/2$, parametren e i forrige afsnit er udskiftet med s . Jo større fagforeninger, dvs. jo større værdi af s , des lavere er lønnen, og des højere er beskæftigelsen.

Organisationsstrukturen på arbejdsmarkedet bliver således afgørende for løndannelsen. Mange små fagforeninger giver høje lønninger, idet lønforhøjelser for den enkelte fagforening kun har marginal betydning for medlemmernes skatteindbetalinger til fi-

nansiering af medlemmernes arbejdsløshedsunderstøttelse. Store fagforeninger indebærer lave lønninger, idet lønforhøjelser for medlemmerne er mærkbare på skatteindbetalingerne. De sidste par år har den danske fagbevægelse forsøgt at arbejde henimod dannelsen af større karteller, som skal overdrages forhandlingsretten ved overenskomstfornyelser. Ifølge den skitserede tankegang kan dette forsøg på karteldannelser på arbejdstagersiden i Danmark således trække i retning af øget løntilbageholdenhed.

I en frikonkurrencesituation uden fagforeninger ville lønnen blive konkurreret ned til understøttelsessatsen b , som modellen er specificeret. Her ses det, at et lønniveau på $w = b$ i frikonkurrence er mindre end $w = (\alpha + b)/2$ ved små fagforeninger, som igen er større end $w = \alpha/2$ ved en altomfattende fagforening. Tilsvarende bliver beskæftigelse og produktion mindst ved små fagforeninger, mens enten frikonkurrence eller en altomfattende fagforening giver større beskæftigelse og produktion.

Dette resultat er parallelt til en mere generel tankegang: Når man endelig *har* organisationer eller fagforeninger, så er det bedst, at de omfatter hele økonomien, idet der så vil blive taget hensyn til de samlede virkninger af beslutningerne på økonomien. Eksternaliteterne af beslutningsadfærden er blevet internaliserede. Enten skal man have frikonkurrence eller også total organisering, mellemtilfældene giver de værste resultater, se Olson (1965). På denne problemstilling er tankegangen anvendt i en numerisk analyse hos Calmfors og Driffill (1988), som udover skatteeksternaliteten også inddrog konsekvenserne af ændringer i færdigvareprisen på forbrugerpriser og dermed realløn, en konsekvens behandlet i Pedersen & Søndergaard (1989).

Nu betragtes tilfældet, hvor der både er selvfinansiering af arbejdsløshedsunderstøttelsen og hensyntagen til de afledede skatteindbetalinger. Der gennemføres en formel udledning med opskrivning af skatteindbetalinger T og offentlige udgifter G . Specifikationen er $G = G_0 + (1-e)(M-L)b$, hvor sidste led er den del af fagforeningens udgifter, der skal skattefinansieres, og G_0 er alle andre offentlige udgifter. For skatteindbetalingerne antages det, at alene beskæftigede beskattes, og vi får $T = (L_0 + L)t$, hvor t er skattesatsen, L de beskæftigede i vores fagforening, og L_0 alle andre beskæftigede. Idet der antages et balanceret budget, $T = G$, kan skattesatsen nu beregnes til $t = g + s(1-e)b(M-L)/L$, hvor $g = G_0/(L_0 + L)$ er den enkelte skatteydere andel af de offentlige udgifter G_0 , og $s = L/(L_0 + L)$ er fagforeningens andel af samtlige skatteydere i økonomien.¹ Summen af kontingent og skat bliver $f + t = g + b\{e + s(1-e)\}(M-L)/L$.

Indkomsten hos medlemmerne af fagforeningen fås til:

$$\begin{aligned} U &= (w-f-t)L + (M-L)b \\ &= wL - \{g + (1-e)(1-s)b\}L + (1-e)(1-s)bM. \end{aligned} \quad (5)$$

1. Idet $g_L = -G_0/(L_0 + L)^2$ og $s_L = L_0/(L_0 + L)^2$, sættes $g_L = s_L = 0$, og g og s betragtes som konstante ved mindre ændringer i beskæftigelsesniveauet.

Førsteordensbetingelsen i optimeringsproblemet bliver:

$$U_L = [1-1/\epsilon]w - \{g+(1-e)(1-s)b\} = 0 \quad (6)$$

Under antagelse af den lineære specifikation af efterspørgselsfunktionen fås de eksplícitte løsninger $w = [\alpha+g+(1-e)(1-s)b]/2$ og $L = [\alpha-g-(1-e)(1-s)b]\beta/2$. Selvfinansiering udtrykt ved e og hensyntagen til afledede skatteindbetalinger udtrykt ved s virker parallelt i retning af at begrænse løn og forøge beskæftigelse. Undtagelsen er det tilfælde, hvor lønforhandlingerne i forvejen er helt centraliserede, $s=1$.

Et system med selvfinansiering af arbejdsløshedsunderstøttelse kan altså afhjælpe det forhold, at vi her i landet sammenlignet med f. eks. Sverige har en organisationsstruktur karakteriseret ved mange små fagforeninger, der ikke kan forventes at tage hensyn til de afledede finansieringsomkostninger ved højere arbejdsløshed. Sverige er i øvrigt ikke alene karakteriseret ved forholdsvis store industriforbund men også ved, at det svenske LO har en relativt større kompetence ved overenskomstafslutningerne end i Danmark, hvor de enkelte forbund har en stærkere placering.

Det har for nylig været fremført, at det ville være ønskeligt, at lønningerne i højere grad blev fastlagt på de enkelte virksomheder i stedet for ved centrale lønforhandlinger, se f. eks. Budgetdepartementet (1991, p. 54). Af udtrykkene overfor ses, at decentralisering fortolket som reduceret s , vil modvirke resultatet af en finansieringsreform, som giver sig udslag i større e .

At det er godt med store fagforeninger sammenlignet med små, gælder dog ikke i alle sammenhænge. Der kan opstå et samspil mellem regeringens finanspolitik og fagforeningens løn- og beskæftigelsespolitik, jfr. behandlingen af akkomoderende finanspolitik hos Calmfors og Horn (1985) samt Hoel (1987), et emne, der ikke vil blive forfulgt videre i denne sammenhæng.

Fagforeningens struktur har betydning for løndannelsen, når eksternaliteter gør sig gældende, som illustreret ved hensyntagen til skatteindbetalinger. Indførelse af karteller i den danske fagbevægelse giver mulighed for, at bredere hensyn tillægges øget vægt i løndannelsen.

4. Insiders og finansieringsreform

Udgangspunktet i Det økonomiske Råds argumentation for en finansieringsreform er en opdeling af arbejdsstyrken i insiders og outsiders (eller A - og B -hold). Det er ikke altid lige klart, hvordan Det økonomiske Råd identificerer insiderne, men her tages standardtilfældet i litteraturen. Insiderne identificeres med de beskæftigede, som holder outsiderne ude fra virksomhederne i kraft af lønfastlæggelsen, jfr. Blanchard og Summers (1986) og Lindbeck og Snower (1989). Der ses med andre ord bort fra outsiderforklaringer, efter hvilke arbejdsløsheden kan tilskrives forhold hos de arbejdsløse.

Notationen fra de forrige afsnit beholdes, og antallet af insidere betegnes $\bar{L}$. Insidernes indkomst er $w-f$, løn fratrukket finansiering af understøttelse til de arbejdsløse medlemmer af fagforeningen. Problemet for insiderne er at maksimere indkomsten under den bibetingelse, at de stadig er i beskæftigelse, dvs. $L \geq \bar{L}$. Ved udvidet beskæftigelse falder lønnen, men kontingentet falder også jævnt (3), som ved differentiering giver $f_L = -ebM/L^2$.

Lagrangefunktionen tilordnet maksimeringsproblemet bliver:

$$\Omega = w(L) - f - \lambda_1(\bar{L} - L) - \lambda_2(L - M), \quad (7)$$

og de tilhørende nødvendige betingelser for maksimum er:

$$\begin{aligned} \Omega_L = w_L - f_L + \lambda_1 - \lambda_2 &= 0, \\ \lambda_1(\bar{L} - L) &= 0, \quad \lambda_2(L - M) = 0, \\ \lambda_1 \geq 0, \quad \lambda_2 &\geq 0. \end{aligned} \quad (8)$$

I tilfælde af indre løsning har vi $w_L = f_L$, dvs. at optimum findes ved det beskæftigelsesomfang, hvor lønformindskelse netop opvejes af reduktion i kontingent. Ved specificering af efterspørgselsfunktionen kan der opnås eksplicite udtryk for løn og beskæftigelse². Mere illustrativ synes imidlertid en alternativ specifikation. Med anvendelse af kompensationsgraden $k = b/w$, fås ved omskrivning af førsteordens betingelsen $L = ekM\epsilon^3$. Arbejdsløshedsprocenten i fagforeningen findes ved indsættelse af værdien for L i definitionen, $u = 1 - ek\epsilon$. Højere kompensationsgrad betyder, at de arbejdsløse bliver dyrere for de beskæftigede, og det kan derfor betale sig for insiderne at flytte nogle af outsiderne ind i beskæftigelse. Des større kompensationsgrad, jo højere beskæftigelse, og jo mindre arbejdsløshed. Tilsvarende gælder ved forøgelse af den andel af arbejdsløshedsunderstøttelsen, de beskæftigede selv finansierer.

Hvis den øvre grænse gælder, fås $M = L$, $\lambda_1 = 0$, $\lambda_2 \geq 0$, $w_L \geq f_L$, en formindskelse i beskæftigelsen giver en vækst i kontingentet, som overstiger lønforhøjelsen. Ved omformning som ovenfor fås betingelsen for fuld beskæftigelse til $ek\epsilon \geq 1$. Der er mulighed for fuld beskæftigelse, hvis e , k eller ϵ er stor. Specielt bemærkes, at mulighed for fuld beskæftigelse forøges ved at sætte understøttelsen til de arbejdsløse op. Hvis den nedre grænse er gældende, fås $\bar{L} = L$, $\lambda_1 \geq 0$, $\lambda_2 = 0$, $w_L \leq f_L$, lønformindskelsen ved øget beskæftigelse er numerisk større end kontingentreduktionen. Omformning giver $ek\epsilon \leq 1 - \bar{u}$, hvor $\bar{u}$ er arbejdsløshedsprocenten, når alene hidtidige insidere er beskæftigede.

2. Den lineære specifikation i det forrige giver $L = (ebM\beta)^{1/2}$.

3. Vi har $1/\epsilon = -w_L L/w = (ebM/L^2)L/w = ekM/L$.

Før finansieringsreformen er $e = 0$, og hjørneløsningen $\bar{L} = L$ gælder med sikkerhed. Hvis den stadig gælder efter reformens gennemførelse, vil mindre ændringer i e ikke røkke L , de hidtidige insidere vil bibeholde beskæftigelsen og holde de arbejdsløse ude. Det er mest plausibelt, at der fortsat gælder en hjørneløsning. Afgørende er efterspørgselselasticitetens størrelse. Ved en høj elasticitet vil en beskeden lønreduktion give mange nye beskæftigede og dermed et stort beløb i sparede kontingenter, og omvendt ved en lav elasticitet. Ved makroestimationer kommer man sjældent op på elasticitetsskøn over én, men for delgrupper på arbejdsmarkedet kan man godt komme højere op, jvf. Hamermesh (1986). Imidlertid skal man ganske højt op, for en parameterkonstellation på f. eks. $k = 0.7, e = 0.5$ og $\bar{u} = 0.1$, skal ϵ overstige 2.5.

Under insiderforklaring er der således alvorlig fare for, at en finansieringsreform overhovedet ikke virker efter hensigten. Hvis de beskæftigede er helt egoistiske og alene ser på egne, og ikke på de arbejdsløses indkomstforhold, skal der ganske meget til, før finansieringsreformen giver beskæftigelseeffekt. Hvis insiderforklaringen til gengæld er rigtig, og det faktisk lykkes at påvirke insiderne til at øge beskæftigelsen, er det mest sandsynlige, at arbejdsløsheden afskaffes helt. Betingelsen for en indre løsning er $1 - \bar{u} < e k \epsilon < 1$, dvs. at parameterudtrykket i midten klemmes inde i et ganske begrænset interval. Kommer man først over den nedre grænse, er det mest tænkelige, at man også kommer over den øvre⁴.

Under insiderforklaringen er den ene vej til fuld beskæftigelse derfor at forbedre de arbejdsløses indkomstforhold ved at sætte kompensationsgraden op. Hvis kompensationsgraden kommer for tæt på én, må det imidlertid anses for givet, at arbejdsløsheden skifter årsag, fra en insiderforklaring til en outsiderforklaring. Forslag om reduktion af kompensationsgradens nuværende niveau sigter mod at afhjælpe dette, men modvirker altså forsøg på at formindske den arbejdsløshed, som kan tilskrives insiderstyrke i lønforhandlinger. Den anden mulighed for at afskaffe arbejdsløsheden er en forøgelse af selvfinansieringsgraden. I mange tilfælde vil en værdi på én, som er den øvre grænse med formuleringen i det foregående, dog næppe være tilstrækkelig.

Insiderbeskrivelsen af arbejdsmarkedet giver således ikke alene et mistrøstigt billede af arbejdsmarkedets funktionsmåde. Hvis beskrivelsen er rigtig, får den finansieringsreform, som skulle afhjælpe arbejdsløshedsproblemet, næppe nogen effekt. Midlerne dagpengesats og selvfinansieringssats må skønnes at være underlagt begrænsninger, som næppe gør det muligt at komme op på en størrelsesorden, der kan give de ønskede resultater.

4. Marginalkontingenter er mindst ved fuld beskæftigelse, fordi udgiftsændringen ved én arbejdsløs fordeles på samtlige medlemmer af fagforeningen. Forholdet mellem marginalkontingenter ved fuld beskæftigelse og marginalkontingenter ved insiderbeskæftigelse er $(1 - \bar{u})^2$. For en arbejdsløshedsprocent på 0.1 bliver forholdet 0.81, variationen i kontingentbesparelse er således begrænset.

5. Afslutning

Indlægget har under forenklede antagelser behandlet forslaget til en finansieringsreform for den danske arbejdsløshedsunderstøttelse. Rationalet for forslaget blev gennemgået ud fra en monopolfagforeningsmodel. Fagforeningen ønsker så store indkomster som muligt til medlemmerne, inklusive de arbejdsløse. Selvfinansiering formindsker de marginale omkostninger ved at overflytte en ledig til beskæftigelse, lønnen reduceres og arbejdsløsheden formindskes.

Når fagforeningerne tager højde for eksternaliteter, f. eks. at øget arbejdsløshed betyder højere skatter til finansiering af understøttelsen, vil store fagforeninger give moderate lønninger, høj beskæftigelse og lav arbejdsløshed, mens små fagforeninger giver det modsatte. Ved helt centraliseret løndannelse er reformforslaget overflødigt. En bevægelse hen mod mere decentral lønfastlæggelse vil modvirke eventuelt gavnlige virkninger af finansieringsreformen.

Udgangspunktet for den danske debat er en opdeling mellem insidere og outsiders på arbejdsmarkedet. Hvis de beskæftigede alene tager hensyn til sig selv ved lønfastlæggelsen, er kravet til en positiv beskæftigelseeffekt, at lønreduktionen er mindre end reduktionen i kontingent til finansiering af dagpenge. Selv for stor selvfinansiering og høje dagpengesatser kræver dette urealistisk store beskæftigelsesreaktioner ved lønændringer. En finansieringsreform har derfor næppe nogen effekt på løn og beskæftigelse. I det omfang decentralisering af lønfastlæggelsen på det danske arbejdsmarked resulterer i, at de beskæftigede på de enkelte virksomheder alene lægger egne forhold til grund i lønpolitikken, vil decentraliseringstendensen afgørende modvirke effekterne af en finansieringsreform.

Hvis folk i arbejde undlader at tage hensyn til de ledige, kan en finansieringsreform ikke få dem til det. Reformen virker kun, hvis de beskæftigede i forvejen tager hensyn til de arbejdsløse.

Litteratur

- Albæk, K. 1989. *Om selvfinansierende arbejdsløshedskasser*. Forelæsningsnoter i arbejdsmarkedspolitik. Økonomisk Institut, Københavns Universitet.
- Arbejdsministeriet, m. fl. 1989. *Hvidbog om arbejdsmarkedets strukturproblemer*. København.
- Budgetdepartementet. 1991. *Finansredegørelse 1991*. København.
- Blanchard, O. and L. Summers (1986). Hysteresis and the European Unemployment Problem. I *NBER Macroeconomic Annual*, red. S. Fischer. Cambridge.
- Calmfors, L. og H. Horn. 1985. Classical Unemployment, Accommodation Policies and the Adjustment of Real Wages. *The Scandinavian Journal of Economics* 87: 234-61.
- Calmfors, L. og J. Drifill. 1988. Bargaining Structure, Corporatism and Macroeconomic Performance. *Economic Policy* 6:14-61.
- Det økonomiske Råd. 1988. *Dansk Økonomi*. København.
- Hamermesh, D. S. 1986. The Demand for Labor in the Long Run. I *Handbook of La-*

5. Afslutning

Indlægget har under forenklede antagelser behandlet forslaget til en finansieringsreform for den danske arbejdsløshedsunderstøttelse. Rationalet for forslaget blev gennemgået ud fra en monopolfagforeningsmodel. Fagforeningen ønsker så store indkomster som muligt til medlemmerne, inklusive de arbejdsløse. Selvfinansiering formindsker de marginale omkostninger ved at overflytte en ledig til beskæftigelse, lønnen reduceres og arbejdsløsheden formindskes.

Når fagforeningerne tager højde for eksternaliteter, f. eks. at øget arbejdsløshed betyder højere skatter til finansiering af understøttelsen, vil store fagforeninger give moderate lønninger, høj beskæftigelse og lav arbejdsløshed, mens små fagforeninger giver det modsatte. Ved helt centraliseret løndannelse er reformforslaget overflødigt. En bevægelse hen mod mere decentral lønfastlæggelse vil modvirke eventuelt gavnlige virkninger af finansieringsreformen.

Udgangspunktet for den danske debat er en opdeling mellem insidere og outsiders på arbejdsmarkedet. Hvis de beskæftigede alene tager hensyn til sig selv ved lønfastlæggelsen, er kravet til en positiv beskæftigelseeffekt, at lønreduktionen er mindre end reduktionen i kontingent til finansiering af dagpenge. Selv for stor selvfinansiering og høje dagpengesatser kræver dette urealistisk store beskæftigelsesreaktioner ved lønændringer. En finansieringsreform har derfor næppe nogen effekt på løn og beskæftigelse. I det omfang decentralisering af lønfastlæggelsen på det danske arbejdsmarked resulterer i, at de beskæftigede på de enkelte virksomheder alene lægger egne forhold til grund i lønpolitikken, vil decentraliseringstendensen afgørende modvirke effekterne af en finansieringsreform.

Hvis folk i arbejde undlader at tage hensyn til de ledige, kan en finansieringsreform ikke få dem til det. Reformen virker kun, hvis de beskæftigede i forvejen tager hensyn til de arbejdsløse.

Litteratur

- Albæk, K. 1989. *Om selvfinansierende arbejdsløshedskasser*. Forelæsningsnoter i arbejdsmarkedspolitik. Økonomisk Institut, Københavns Universitet.
- Arbejdsministeriet, m. fl. 1989. *Hvidbog om arbejdsmarkedets strukturproblemer*. København.
- Budgetdepartementet. 1991. *Finansredegørelse 1991*. København.
- Blanchard, O. and L. Summers (1986). Hysteresis and the European Unemployment Problem. I *NBER Macroeconomic Annual*, red. S. Fischer. Cambridge.
- Calmfors, L. og H. Horn. 1985. Classical Unemployment, Accommodation Policies and the Adjustment of Real Wages. *The Scandinavian Journal of Economics* 87: 234-61.
- Calmfors, L. og J. Drifill. 1988. Bargaining Structure, Corporatism and Macroeconomic Performance. *Economic Policy* 6:14-61.
- Det økonomiske Råd. 1988. *Dansk Økonomi*. København.
- Hamermesh, D. S. 1986. The Demand for Labor in the Long Run. I *Handbook of La-*

- bour Economics*, red. O. Ashenfelter and R. Layard. Amsterdam.
- Hoel, M. 1987. Endogen makroøkonomisk politikk med fagforeninger. *Sosialøkonomien*: 26-33.
- Holmlund, B. og P. Lundborg. 1988. Unemployment Insurance and Union Wage Setting. *The Scandinavian Journal of Economics* 90:161-72.
- Lindbeck, A. and D. J. Snower. 1989. *The Insider-Outsider Theory of Employment and Unemployment*. Cambridge.
- Olson, M. 1965. *The Logic of Collective Action*. Cambridge.
- Osvald, A. 1985. The Economic Theory of Trade Unions. An introductory Survey. *The Scandinavian Journal of Economics* 87:160-87.
- Pedersen, P. J. og J. Søndergaard. 1989. Det inflationære danske arbejdsmarked. *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 127:1-20.